

BEEELDTAAL

BEEELDTAAL RECREATIEVE ZONE
DE HEIHORSTEN

BEELDKWALITEIT

Een aanzet tot een omschrijving van beeldkwaliteit Heihorsten. In de gemeente Someren is een gebied aangewezen aan de zuidzijde van de Provinciale weg in de omgeving van restaurant Het weekend voor gebiedsontwikkeling. Reconstructie van het stroomgebied van de Peelrijt en de ruilverkavelingssloot KD 39 leidt tot de introductie van een helofytenfilter. Uitgangspunt hierbij is om de kwaliteit van het water te verbeteren voor infiltratie in natuurgebied de Strabrechtse heide. Deze gegevens zijn de aanzet voor een samenhangende ontwikkeling van een groter gebied. In grote lijnen komt dit neer op een ontwikkeling van een golfbaan met buffermogelijkheden voor het water, een groot oppervlakte aan helofytenfilters, een groene poort en een recreatieve zone. Heel grof valt dit project te zien als een groene ontwikkeling; filters, water en natuurontwikkeling en een rode ontwikkeling, een educatie centrum, clubhuis en de bebouwing in de recreatieve zone.

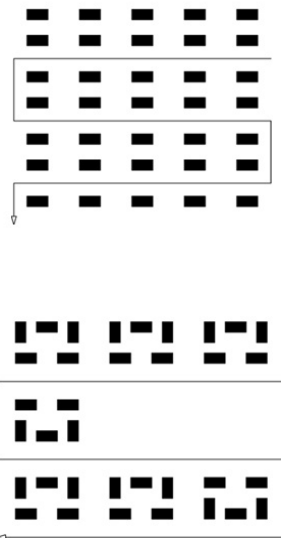
De rode component en de groene worden in nauwe samenhang ontworpen en dragen bij aan de versterking van het totaal na te streven beeld. Er is behoefte om een aanzet te geven tot een omschrijving van de beeldkwaliteit voor het rode deel van de ontwikkeling. Een aanzet tot de architectonische verschijningsvorm van de te ontwikkelen bebouwing en de stedenbouwkundige setting.

Deze bebouwing wordt in een nu voornamelijk agrarisch gebied geprojecteerd grenzend aan natuurgebieden. Er zal een versterking moeten zijn van de nu al aanwezige waarden. De te ontwikkelen beeldtaal zal moeten leiden tot een logische landschappelijk inspanning. Het vervallen van een aantal agrarische bedrijven en het creëren van de filters in een natuurlijke setting zorgen voor een kwaliteitsslag in dit gebied. In dit stuk wordt een voorzet gedaan om te komen tot een bebouwing die een versterking van het karakter van het gebied kan opleveren.

In grote lijnen onderscheiden we de bebouwing van het educatiecentrum, een clubhuis bij de golfbaan, een vervangende horecagelegenheid voor het weekend, een beperkt zalencentrum met recreatieve mogelijkheden, een wellness en hotelfaciliteiten en een aantal recreatieve bungalows met aanpalende gebouwen.

De beeldkwaliteit van het toekomstige gebied wordt ons inziens sterk bepaald door na te denken over de verschijningsvormen van de bebouwing in het buitengebied van Brabantse dorpen. Al vlug komt dan de term regionalisme in gedachten.

De overgang van Brabantse dorpen naar hun buitengebieden wordt als het goed is -en zoals het vroeger zeker was- gekenmerkt door de overgang van een agrarisch landschap naar een natuurlandschap. Nu is natuur in Nederland ook vaak te lezen als een cultuurlandschap. Toch zijn er een aantal duidelijke kenmerken te onderkennen in de originele beelden die de ons dierbare overgangen van dorp naar buitengebied, van bebouwing naar natuur, van rood naar groen, hebben.

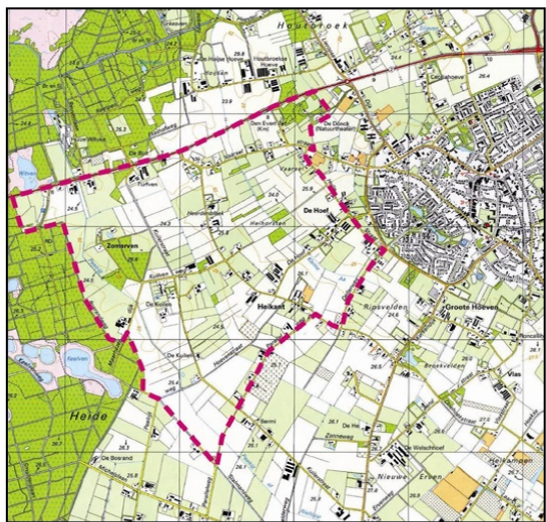

Rood in een ordening van domeinen geeft plaats voor groen

GEBIEDSKENMERKEN

HET LANDSCHAP VAN DE HEIHORSTEN
IS EEN AFWISSELEND OPEN
EN MEER BESLOTEN GEBIED.

Het plangebied van De Heihorsten wordt begrensd door de Somerensche Heide, de Provinciale weg, de Holle Straat in Someren en het landbouwgebied ten zuiden van de Hoevenweg / Dellerweg. In onderstaande figuur is de ligging van het projectlocatiegebied weer-gegeven.

De Heihorsten is wat betreft de bodemopbouw karakteristiek voor een dekzandlandschap. Binnen het gebied komen oude bouwlandcomplexen (Holle Straat, Heikant), beekdalen (Kleine Aa, Peelrijt) en jonge ontginningen voor. Met name de Kleine Aa ligt van oudsher in een beekdal. Op de hogere gronden ter weerszijden van de Kleine Aa liggen de wegen en boerderijen.

Het landschap van De Heihorsten is een afwisselend open en meer besloten gebied. Het landschap is te beschouwen als kleinschalig. Er is sprake van een fijnmazig wegenpatroon van met name verharde wegen en enkele zandwegen. Langs een aantal wegen is sprake van wegbeplanting. Binnen het wegenpatroon is een kleinschalige blokverkaveling herkenbaar. Het grondgebruik bestaat overwegend uit grasland en bouwland (voornamelijk maïs). Daarnaast is de boomteelt de laatste jaren in opkomst. Langs de wegen die De Heihorsten noordzuid en oostwest doorsnijden, liggen voornamelijk boerderijen en enkele burgerwoningen. De boerderijen betreffen intensieve veehouderijen, met name in het verwevingsgebied in het centrale gedeelte van de Heihorsten, en melkveehouderijen. Verspreid door het gebied liggen, vooral langs de Kleine Aa en de Peelrijt enkele kleine bospercelen. Verwevingsgebieden zijn gebieden waar natuur, landschap, cultuurhistorie, wonen, werken en landbouw met elkaar zijn verweven.

De zones ten oosten en ten westen van het

verwevingsgebied zijn in het Reconstructieplan aangeduid als extensiveringsgebied. Deze gebieden hebben perspectief voor natuurontwikkeling of stedelijke functies.

De Peelrijt is een gegraven waterloop die de laagten in het voormalige heidegebied met elkaar verbond. De Peelrijt ten tijde van de ontginningen gegraven om het heidegebied te ontwateren. De door de landbouw in gebruik genomen heideontginningen werden destijds geëgaliseerd, ontwaterd en verkaveld. Met name de toponiemen (Heerdenbleek, Heihorsten), het kleinschalige karakter en een deel van het wegenpatroon herinneren aan de ontginningsgeschiedenis.

Het kleinschalige dekzandlandschap van De Heihorsten is door de gevarieerde ruimtelijke opbouw, de verschillende vormen van grondgebruik, het kleinschalige karakter en de verspreid voorkomende boerderijen en woningen, een aantrekkelijk gebied voor recreanten (fietsen, wandelen, paardrijden)

Landgebruik

Een belangrijk deel van het grondgebruik bestaat uit grasland en maïs. Verspreid in het gebied komen intensieve veehouderijen en melkveehouderijen voor. De intensieve veehouderijen liggen met name in het centrale gedeelte van het Projectlocatiegebied Recreatie. Dit gedeelte van het gebied is in het Reconstructieplan De Peel aangegeven als verwevingsgebied. Ten oosten en ten westen van het verwevingsgebied is sprake van extensiveringsgebied (onder invloed van groene en rode functies). Enkele gebieden zoals de Heihorsten, Het Kuilven en het gebied tussen het Zomerven en de bossen van de Somerensche Heide zijn onbebouwd.

Op dit moment zijn binnen het Projectlocatiegebied De Heihorsten al enkele toeristisch-recreatieve bedrijven aanwezig. Het gaat daarbij om een camping (De Kuilen), een hotel-restaurant ('t Weekend) en een groepsaccommodatie (De Hoof). Het agrarisch gebied van De Heihorsten is op dit moment echter niet of nauwelijks ontwikkeld voor recreatief (mede)gebruik.

De ligging in de nabijheid van diverse bos- en natuurgebieden (Strabrechtse Heide, Keelven, Beuven, Somerense Heide) biedt wel aantrekkelijke recreatieve ontwikkelingskansen. Zowel diverse agrariërs in het gebied als bestaande recreatiebedrijven gaan nieuwe recreatievoorzieningen starten dan wel hun bestaande bedrijven uitbreiden.

Natuur

De in het gebied voorkomende natuurwaarden zijn vooral gebonden aan de natte terreinomstandigheden. De bossen en bosjes (onder andere Zomerven en De Donck) zijn van betekenis voor bosrandvogels. Het bosje bij het Zomerven is ook botanisch waardevol. In een groot deel van het gebied komen struweelvogels voor. Een minder algemene soort als de Roodborsttapuit is daar een voorbeeld van. Het gebied is van belang voor amfibieën en reptielen. Deze betekenis voor amfibieën en reptielen wordt vooral bepaald door de aanwezigheid van zowel geschikte voortplantingsbiotopen (water van een goede kwaliteit) als een zomerbiotoop (kruidenrijke vegetatie) en een overwinteringsbiotoop (de bos elementen en de daarbinnen voorkomende strooisellaag).

Water

Zoals gezegd lopen door het gebied een tweetal hoofdwaterlopen: De Peelrijt en de Kleine Aa. Historisch gezien verschillen deze waterlopen sterk van elkaar. De Peelrijt wordt vooral gevoed door water afkomstig van (voormalige) heidegronden en heeft daardoor een zuur karakter (zie ook figuur 2) terwijl de Kleine Aa vooral water van de bemeste oude bouwlanden afvoert. Dit water is daardoor veel meer gebufferd dan het Peelrijtwater. Door de ontwikkelingsgeschiedenis, de normalisatie van deze waterlopen en het huidige gebruik zijn deze verschillen verdwenen en wel zodanig dat het Peelrijtwater gebruikt kan worden om het Beuven te bufferen om daarmee verzuring van dit ven te voorkomen. Door het intensieve gebruik van de binnen het stroomgebied van De Peelrijt gelegen gronden heeft het Peelrijtwater een voedselrijk karakter. In het dal van de Kleine Aa en in het gebied van de voormalige vennen (Turfven en Kuilven) komt kwel in het maaiveld voor. In het gebied van de Peelrijt wordt plaatselijk slootkwel aangetroffen. De Peelrijt heeft een drainerende werking op zijn omgeving.

Cultuurhistorie

Afbeelding 2 op de volgende pagina verbeeldt de historische kaart van het plangebied. Het beeld dat uit historisch onderzoek naar voren komt is dat van een hoevenlandschap tussen de grote dekzandcomplexen van Someren en Lierop. Het kleinschalig karakter van het gebied (o.a. percelering, slotenpatroon) is historisch gezien van betekenis.

GEBIEDSKENMERKEN

DEZE ONTWIKKELINGSRICHTING IS MEDE
BEPAALD OP BASIS VAN HET BELEID VAN
RIJK, PROVINCIE EN GEMEENTE.

In het begin van de vorige eeuw stroomde de Peelrijt door een reliëfrijk heidelandschap, terwijl de Kleine Aa een zeer kleinschalig en nat graslandgebied ontwaterde. Goed herkenbaar zijn de bolle akkers ten oosten van het dal van de Kleine Aa.

Rond 1900 bestond het beekdal van de Kleine Aa uit een strookvormige verkaveling loodrecht op de beek. De perceelscheidingen bestonden uit slotjes met aan weerszijden singels en hagen, waardoor een coulissenlandschap ontstond. Het dal was in gebruik als grasland en hooiland. Verder van de beek verwijderd werd de verkaveling meer blokvormig.

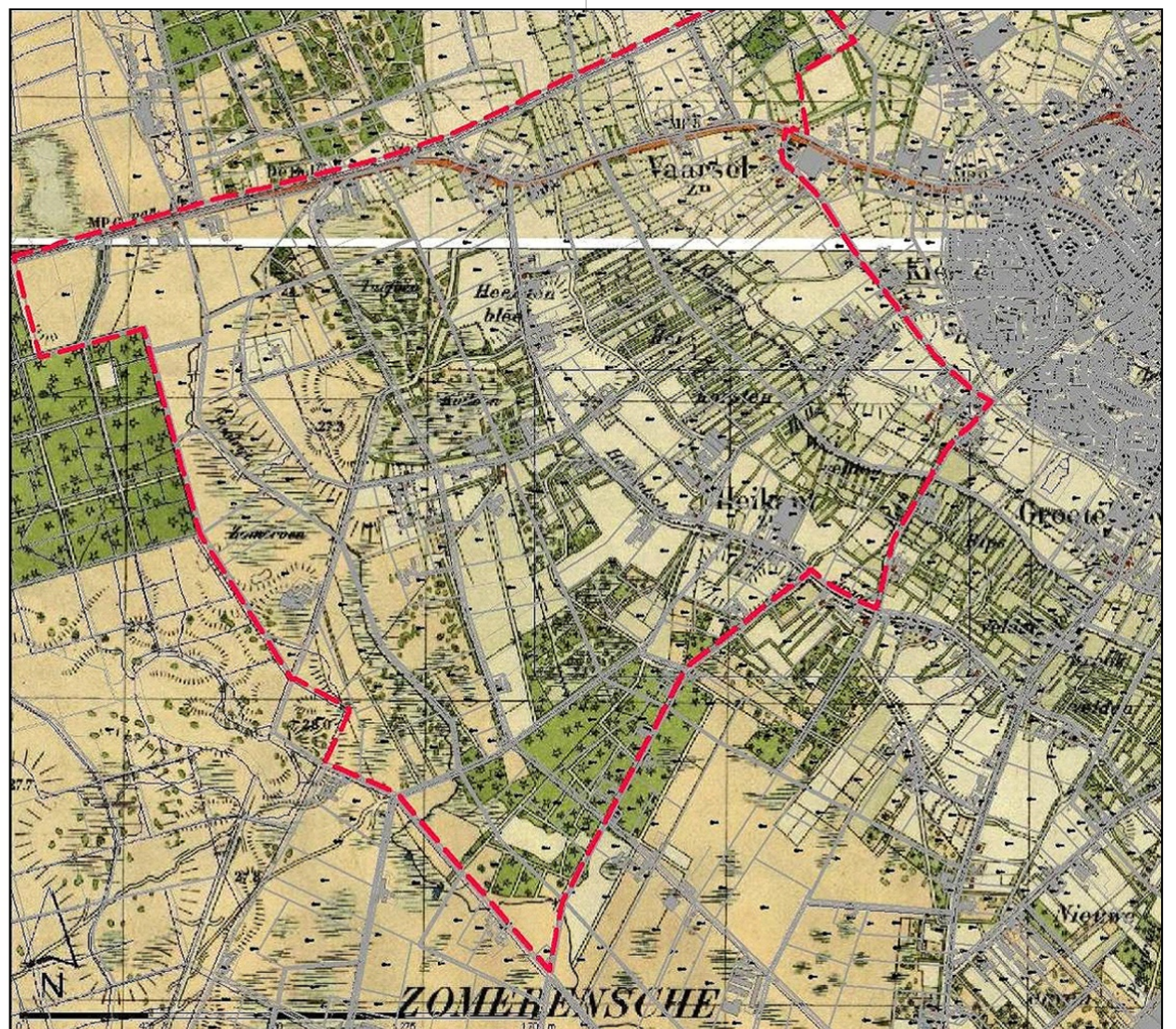
In 1965 is in het plangebied een ruilverkaveling uitgevoerd waardoor de karakteristieke indeeling grotendeels verdween; de Kleine Aa werd genormaliseerd en steilranden werden geëgaliseerd. De relictten van het coulissenlandschap, in de vorm van bosjes loodrecht op de beek, zijn aangemerkt als historisch Groen. De wegenstructuur is sinds 1900 grotendeels intact gebleven, waaronder de Vaarselstraat, De Hoof en de Dellerweg.

In het gebied is nog een aantal relictten van het oude dekzandlandschap en de daarmee samenhangende ontginningsgeschiedenis bewaard gebleven. Zo is de "historisch landschappelijke waarde" van de Maarhezer Dijk en de Hoevenstraat door de provincie als hoog aangemerkt. Van een aantal andere verharde en onverharde wegen (o.a. Parallelweg, Hoevenstraat) is de historische waarde redelijk hoog. Een vijftal kleine landschapselementen in de Heihorsten is aangeduid als "historisch groen" en ten westen van De Donck is sprake van een "historische zichtrelatie" (molenbiotoop).

Visie De Heihorsten

Binnen de Reconstructie is op hoofdlijnen bepaald in welke richting en onder welke voorwaarden het Projectlocatiegebied Recreatie zich kan ontwikkelen. Deze ontwikkelingsrichting is mede bepaald op basis van het beleid van rijk, provincie en gemeente.

Mede op grond van streekinitiatieven ter versterking van de sociaal-economische structuur van het gebied heeft de Reconstructiecommissie aan Provinciale Staten geadviseerd om intensieve recreatieve ontwikkelingen in dit gebied mogelijk te maken. De uitwerking van de initiatieven dient op een zodanige wijze plaats te vinden dat er sprake is van een duurzame ontwikkeling, niet alleen voor de economische dragers, maar ook voor aspecten als landschap, natuur en water die in belangrijke mate de kwaliteit van het gebied bepalen. Een harmonieus evenwicht tussen economische functies en de overige functies van het landelijk gebied (landschap, landbouw, recreatie, natuur, water, archeologie en cultuurhistorie) staat centraal in de visie op het gebied. Het watersysteem is uitgangspunt voor de ruimtelijke ontwikkelingen en is daarmee ook sturend voor de toekomstige inrichting en het gebruik van het gebied. In het streefbeeld wordt een aantal van de gewenste ontwikkelingen beschreven als ware zij reeds gerealiseerd, vervolgens is het streefbeeld gevisualiseerd ('zo kan De Heihorsten er in de toekomst uitzien').

GEBIEDSKENMERKEN

Streefbeeld De Heihorsten

De Recreatieve Poort en het Bezoekerscentrum fungeren als verzamel- en vertrekpunt voor een groot aantal in het omliggende gebied aanwezige recreatieve functies. Naast parkeren, horeca en sanitaire voorzieningen biedt de Recreatieve Poort tal van andere recreatieve activiteiten zoals voorzieningen voor fietsers, wandelaars en ruiters, speelvoorzieningen, educatie en informatie en een Adventure golf (pitch en put). In het Bezoekerscentrum wordt informatie over de Strabrechtse Heide, het Keelven en het gebied De Heihorsten gegeven. Deze informatie heeft betrekking op het ontstaan van het gebied, de ontginningsgeschiedenis, het huidige gebruik en de recreatieve mogelijkheden van de (directe) omgeving (voorzieningen, routes). De recreatieve poort wordt in nauwe samenhang met het arboretum en het vlinderbos ontwikkeld. Via de Kuilerstraat en de Vaarselstraat is het gebied ten zuiden van de Provinciale weg goed ontsloten. Beide wegen geven toegang tot de Golfbaan Strabrechtse Golf, Camping De Kuilen en Groepsaccommodatie De Hoof en ontsluiten tevens het landschap van de Peelrijt en de Kleine Aa waar het aangenaam wandelen en fietsen is.

Het westelijk gedeelte van het De Heihorsten bestaat uit een 18 holes golfbaan (en een 9 holes oefenbaan). Het gebied is ingericht als een reliëfrijk en afwisselend open en besloten bos- en heidelandschap met waterpartijen waardoor een meanderende Peelrijt stroomt. De hoofdfunctie van het gebied is recreatie maar door de inrichting van de golfbaan is sprake van een duidelijke meerwaarde voor landschap, flora en fauna (struweelvogels) natuur en water(-berging en -zuivering). Tracés van (oude) zandwegen zijn behouden en de zichtbaarheid ervan is middels beplanting versterkt.

GEBIEDSKENMERKEN

Deze oude patronen vervullen tevens een functie binnen de recreatieve routing door het afwisselende en aantrekkelijke landschap. De overgang van de Strabrechtse Heide naar de golfbaan en naar het bos- en heidelandschap is geleidelijk en deze mantel-zoomvegetaties zijn van grote betekenis voor bosrandvogels en vlinders. Door de aanleg van zuiveringsmoerassen is de waterkwaliteit van de Peelrijt aanzienlijk verbeterd. Op veel locaties kunnen zich waterplanten ontwikkelen en ontstaat er voor diverse waterorganismen ruimte om zich te kunnen voortplanten. Omdat de Peelrijt is verondiept is de verdroging van aanliggende gebieden (landbouw en natuur) teruggedrongen.

Binnen een kleinschalig en relatief nat landschap meandert de Kleine Aa. Het gebied is in gebruik als grasland en wordt extensief begraaasd door rundvee van een in het gebied aanwezige melkveehouderij. Op verschillende plaatsen komen boselementen voor. Deze boselementen zijn goed ontwikkeld en hebben naast een bomenlaag ook een struiken- en een kruidenlaag. Bosgebiedjes zijn rijk aan bosrandvogels en de strooisellaag is van belang voor overwinterende amfibieën en reptielen. Langs de Kleine Aa staan plaatselijk knotbomen, welke door agrariërs worden beheerd. Het water van de Kleine Aa is helder en de beek voert gedurende het hele jaar water. Door de structuur van het beekdal en de beek vormt de Kleine Aa een belangrijke ecologische stapsteen met cultuurhistorische waarden. Deze cultuurhistorische waarden komen tot uitdrukking in de relatie tussen de aanliggende oude bouwlandcomplexen en het beekdal, welke duidelijk herkenbaar is. Vanuit Someren, maar ook vanuit de aanwezige toeristisch-recreatieve bedrijven is het gebied opengesteld. Het is aantrekkelijk om vanuit de Recreative Poort via de golfbaan, het Keelven, de Kleine Aa en Groepsaccommodatie De Hoof naar Someren en terug te wandelen of te fietsen. Door de maatregelen voor landschapsherstel en de uitbreiding en versterking van de toeristisch-recreatieve voorzieningen wordt er ook in sociaal-economisch opzicht winst geboekt waardoor de leefbaarheid van het buitengebied is opgewaardeerd.

Centraal in het gebied is sprake van een verwevingsgebied. De intensieve agrarische bedrijven liggen in dit gedeelte van het gebied De Heihorsten.

In de loop der jaren heeft een aantal bedrijven een functieverandering of -verbreding ondergaan. Enkele andere, als duurzaam bestempelde bedrijven, zijn gegroeid conform de mogelijkheden die binnen de kaders van de Reconstructie worden geboden. In dit gedeelte van het gebied De Heihorsten en in het beekdal van de Aa zijn weg- en kavelgrensbeplantingen gerealiseerd.

Het gebied De Heihorsten is in landschappelijk en recreatief opzicht een aantrekkelijk gebied geworden voor bewoners en recreanten. De recreatieve mogelijkheden in het gebied zijn aanmerkelijk verruimd. Op enkele plaatsen zijn intensieve en/of rode functies geïntroduceerd. Deze functies hebben er echter mede voor gezorgd dat de landschappelijke, ruimtelijke en milieukwaliteiten van het gebied De Heihorsten aanmerkelijk konden worden verbeterd. De oude gebruikers van het gebied (de landbouwers) hebben hun plaats in het landschap behouden en voeren een duurzame bedrijfsvoering. In het gebied De Heihorsten hebben landschap, recreatie, natuur, water, milieu, archeologie en cultuurhistorie een positieve impuls gekregen (behoud, versterking, uitbreiding, kwaliteitsverbetering).

Projecten in De Heihorsten

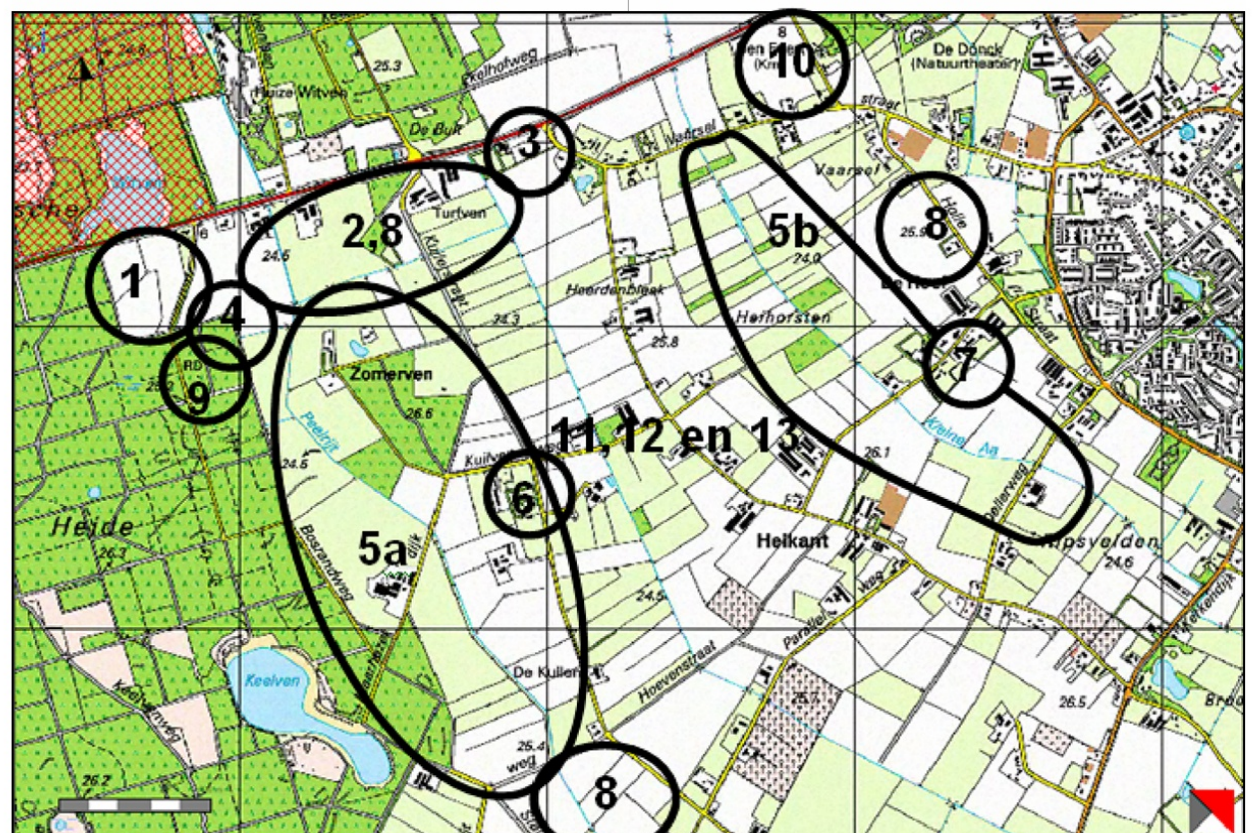
Binnen De Heihorsten liggen in de huidige situatie reeds enkele toeristisch-recreatieve bedrijven. Bovendien is sprake van een aantal nieuwe (samenhangende) initiatieven, op het gebied van recreatie en toerisme, landschap,

water, natuur, cultuurhistorie en archeologie. Het betreft de volgende projecten:

1. De Recreative Poort en het Bezoekerscentrum
2. Verblijfsrecreatie (luxueuze vakantiewoningen) in een bos- en waterrijke omgeving, een landgoed en helofytenfilthers
3. Restaurant 't Weekend
4. Arboretum
- 5a. Golfbaan Strabrechtse Golf
- 5b. Ecologische VerbindingsZone (EVZ) Kleine Aa
6. Camping De Kuilen
7. Groepsaccommodatie De Hoof
8. Landgoederen
9. Vlinderbos
10. Gemeentelijk terrein voor buitenactiviteiten
11. Recreative routes
12. Ontwikkelings- en uitvoeringsprogramma cultuurhistorie en archeologie
13. Ontwikkelingsplan Landschappelijke Elementen

De projecten zijn in het rapport 'Projectlocatiegebied De Heihorsten – voorgenomen activiteiten (juni 2008) uitgebreid beschreven. Dit rapport is verschenen als bijlage bij het Milieueffectrapport Projectlocatiegebied De Heihorsten (juni 2008).

Op onderstaande figuur is de ligging van de betreffende projecten weergegeven. Een nieuw project, wat nog niet op de kaart is weergegeven betreft de ontwikkeling van een manege in De Heihorsten. Momenteel worden daarvoor verschillende mogelijkheden voor wat betreft de locatie onder de loep genomen.

GEBIEDSKENMERKEN

Het terrein waarop de recreatieve poort wordt gelokaliseerd.

Overzicht van het noordwestelijke deel van de Heihorsten

GEBIEDSKENMERKEN

Bronnen:

Gemeente Someren, Gebiedsvisie De Heihorsten,
januari 2006

Grontmij, MER Projectlocatiegebied De Heihorsten,
juni 2008

Tekst Gebiedskenmerken door Grontmij

REGIONALE IDENTITEIT

REGIONALISME KAN JE BESCHRIJVEN
ALS EEN ZOEKTOCHT NAAR
EEN STREEKGEBONDEN EIGENTIJDS
ARCHITECTUUR.

Omschrijving van de beeldkwaliteit wordt eigenlijk een zoeken naar de identiteit van de plek en zijn plaats in de omgeving. Regionalisme kan je dan beschrijven als een zoektocht naar een streekgebonden eigentijdse architectuur. In een dorp wordt het beeld bepaald door een grote mate van identiteit per eenheid. Ieder gebouw is net even iets anders als dat er naast. Toch werd er gebouwd volgens regionale tradities en met een assortiment van kleuren en materialen dat door schaarste en logistieke mogelijkheden beperkt was. Dit zorgde voor een onnadrukkelijke samenhang tussen de gebouwen onderling. Een binding in kleur en textuur. Stedenbouwkundig moeten voorwaarden geschapen worden voor een variatie in ligging en typering van gebouwen. De hang naar traditie en onderzoek naar de waarden in een traditionele vormtaal is niet per definitie onverenigbaar met verandering en vernieuwing. De moderne architect moet wel op zoek naar continuïteit met het verleden. De hunkering naar deze nostalgische vormen moet de architect vertalen in een vrijmoedige en desnoods stoutmoedige interpretatie van de regionale bouwtraditie.

GRADUATION 2006 DESIGN ACADEMY EINDHOVEN
ONTWERP EN UITVOERING: LONNY VAN RIJSWIJK

OMSCHRIJVING

De benadering van een Brabants dorp levert als eerste kennismaking een silhouet op van de dorpsrand. De contouren die zich aftekenen aan de horizon bestaan uit een combinatie van bebouwing en beplanting. Van rood en groen. Het silhouet met de kerk als hoogste punt en centrum, maakt onderdeel uit van het collectief geheugen. De archetypische schets van een dorpse horizon. Deze dorpsrand en overgang heeft zijn eigen leesbare ligging in het landschap, toekomstige ontwikkelingen moeten hierop inspelen. Vaak zien we dat dorpsuitbreidingen juist deze overgang van landschap naar bebouwing, deze geleidelijkheid, sterk aantasten. Bebouwing dringt zich plotseling op de voorgrond en vormt niet langer een overgang en verwevenheid met het omliggende landschap. Achterkanten worden zichtbaar en vormen de benadering. Groot-schalige, groot in dorpse schaal, bedrijvigheid ligt aan de dorpsrand. Bij toekomstige ontwikkelingen moet dan ook gekeken worden hoe deze kans beter benut kan worden en in het voordeel van deze overgang kan werken.

Daar waar kerktorens, schoorstenen en boerderijen vroeger het beeld van het dorp in het Brabantse land domineerden zijn veel van deze beelden aangetast door moderne woonwijken in de uitbreidingen. De bebouwing op het platteland zelf bestaan vaak uit boerderijen, grote bouwvolumes in ensembles van hoofdgebouw met diverse bijgebouwen, als complex steeds een object in het landschap. Het grote verschil tussen stad en dorp, bij de eerste zijn de gebouwen dominant bij de tweede het landschap. De topografische gegevenheid van de plek, onderdeel van de identiteit bepaald in grote mate de basis voor een nederzetting en zijn verschijningsvorm. Tot in het begin van de vorige eeuw volgde de ontwikkeling van het dorp de ontwikkelingen in de landbouw. Door onder andere de vergaande industrialisatie en de ruilverkavelingen is het landschap rond de meeste dorpen visueel en ecologisch sterk veranderd en verampt.

In de basis bestaat het platteland uit lintbebouwing. Straten met aan weerszijde bomenrijen en weilanden, poelen en struweel. Wegen die van gehucht naar gehucht lopen van boerderijcomplex naar boerderij alleen maar afgestemd op de aanwezige topologisch ingegeven verkavelingstructuur. Aan de rand van dorp of gehucht is de bebouwing onderdeel van het landschap. Zo niet ondergeschikt aan het landschap.

De overgang van beide kwaliteiten, het ineen vloeien van beide karakteristieken, maakt de rand en geeft de dorpse uitstraling. Het landschap is verweven met het eigen erf. De overgang van openbaar naar privé is niet duidelijk. Er is een vanzelfsprekende gerichtheid naar de straat maar de Brabantse achterom is duidelijk aanwezig. Het wonen en werken op het erf is duidelijk uitgangspunt bij de rangschikking, de inrichting en de ordening van de gebouwen. Juist de groene elementen vormen daarbij een sterk ordenend karakter; hagen als afzetting, bomen als windbrekers, moestuin en boomgaard, de altijd aanwezige walnoot en leilinden als beschutting tegen de zon, vormen een vast onderdeel van de inrichting. Naast het private deel van het erf en de openbare straat is er in het Brabants landschap een duidelijke overgangszone herkenbaar, dit collectieve gedeelte wordt vaak in consensus beheert door aanwonende. De boerderijen werden vaak omringt door de beperkte, kleinschalige, weide- en cultuurgronden die de Brabantse keuterboer bezat.

Gezien onze achtergrond als agrarische natie zijn de vele boerderijvormen een belangrijk onderdeel van ons cultureel erfgoed. Niet alleen vanuit hun eigen intrinsieke waarde maar ook als onderdeel van het omringende landschap. Door de streekgebonden verschillen dragen de historische boerderijen in hoge mate bij aan de identiteit en de herkenbaarheid van de regio.

De meest herkenbare boerderijvorm is de langgevelboerderij. Bij verdere bestudering zijn veel meer vormen te onderkennen en is het interessanter om in deze context te komen tot een globale karakterisering. Zoeken naar typologische elementen welke nodig zijn om tot een streekgebonden architectuur te komen.

Beeldbepalend voor het gewenste resultaat is een laag aangezette gootlijn. In de massaopbouw zorgt dit dat de kapvorm in verhouding veel groter is als de relatief lage onderbouw. Onderzoek in architectuur moet steeds aantonen dat de gekozen driuplijn hoogte in combinatie met de kapvorm nog steeds een landelijk beeld oplevert. Ervaring leert dat bij een goothoogte boven de 4,50 meter dit beeld snel verstoord raakt. In de beelden van authentieke boerderijen is het duidelijk dat alle voorzien zijn van een forse kap. Meestal een zadeldak, eventueel met afgeschuinde kanten; een wolfseind.

GEZIEN ONZE
ACHTERGROND
ALS AGRARISCHE
NATIE ZIJN DE
VELE BOERDERIJ
VORMEN EEN
BELANGRIJK
ONDERDEEL VAN
ONS CULTUREEL
ERFGOED.

Binnen randvoorwaarden is het mogelijk om verder te gaan door te zoeken naar een eigentijdse vertaling zonder weg te lopen van de archetypische grondvormen. Hoe verder men deze basisvorm verlaat hoe dichter je bij een origineel en herkenbaar materiaalgebruik moet staan. Er worden een aantal referentiebeelden van een mogelijke moderne vertaling toegevoegd. Streven is en blijft om net als voorheen in de boerderijbouw het geval was het gebouw of ensemble als object in het landschap vorm te geven. Als de kap groot en authentiek wordt vormgegeven kan in de plint veel variatie en moderniteit worden toegelaten zonder het beeld onduidelijk te maken.

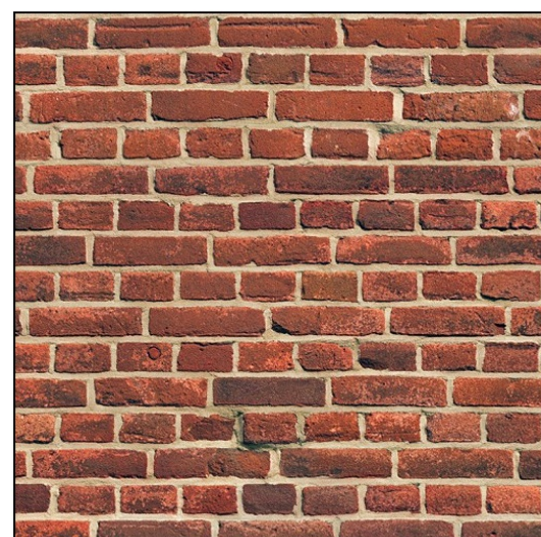
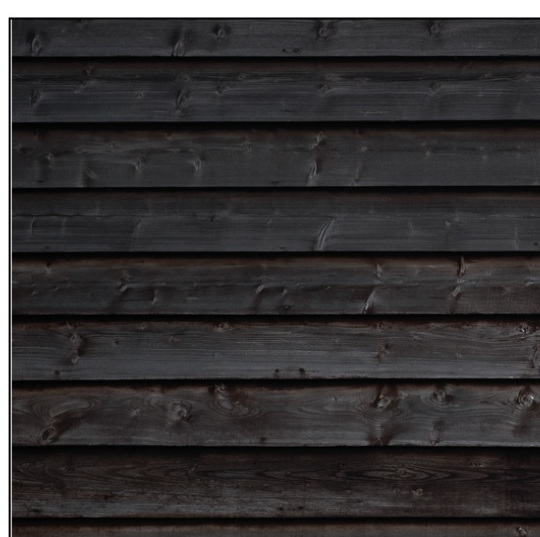
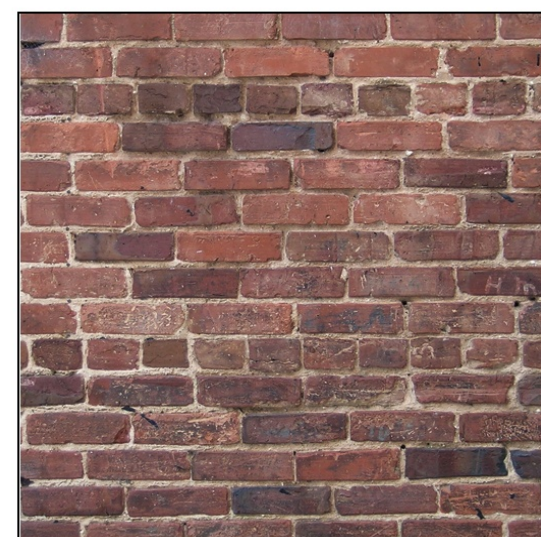
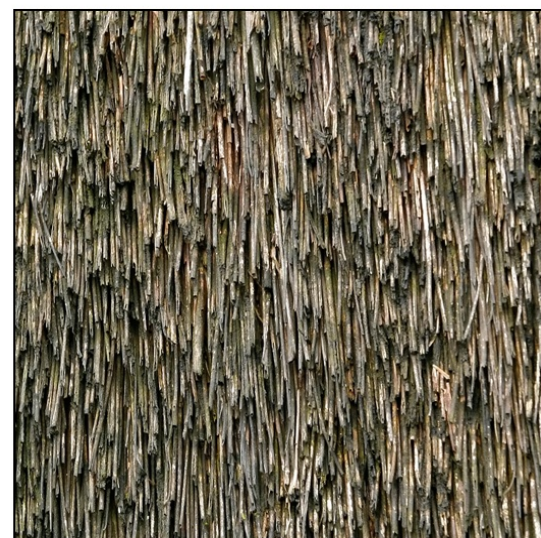
MATERIALEN / KLEUREN

BASIS VAN IEDER
DETAIL IN EEN MEER
EIGENTJDSE VARIANT
BLIJFT DE MATE VAN
AMBACHTELIJKHEID
EN DE KEUZE VAN
MATERIALISERING

Om een duidelijke referentie naar het materiaalgebruik in voorbije tijden te leggen wordt gekozen voor een ruim gebruik van riet als dakbedekking. Zeker de hoofdgebouwen dienen in hoofdzaak gedekt te worden met riet. Maar ook andere dakbedekkingen kunnen, zij het in mindere mate, worden toegelaten. Wel moet men denken aan aardse materialen, gebakken pannen, zink en gebakken leien.

Bij een gewenste eigentijdse vertaling van de boerderij met ook nog een ander functioneel gebruik; woonhuis of bijvoorbeeld horeca, is detaillering en materiaalgebruik belangrijk. Hoofdzakelijk riet al dan niet in combinatie met pannen benadrukt de uitstraling van de grote kappen. De hoofdvorm kan dan wat vrijer geïnterpreteerd worden. Basis van ieder detail in een meer eigentijdse variant blijft de mate van ambachtelijkheid en de keuze van materialisering. Ambachtelijk metselwerk bevat verbanden en geen wild verband. Boerenvlechtwerk, muizentanden of ander sierwerk kan op een moderne manier vertaald worden. Gebruik van rollagen, trasramen, keimwerk of cementeren en korfbogen versterken het landschappelijk karakter. Beperkt kleurgebruik refererend aan de schaarste en een beperkt kleurgamma in het verleden. Goten, dakkapellen en schoorstenen maken een essentieel onderdeel uit van een gebouw. Mits goed en ambachtelijk uitgevoerd geven ze een huis karakter. Het gebruik van plaatmateriaal als volkernplaat, pvc regenafvoer en goot moeten vermeden worden. Zoals al eerder aangegeven dragen natuurlijke, aardse en duurzame materialen in een gepaste schaarste bij aan de verbondenheid met de plek en versterken ze de ervaring.

DOMEINEN EN LANDSCHAP

Houten kozijnen in waar mogelijk een forse houtmaat met verbijzondering in het relief van het vlak. Een moderne vertaling zoeken van het schuifraam met een vast bovendeel. Ook luiken kennen mooie voorbeelden van een moderne vertaling. Voordeuren in een sobere uitvoering voorzien van een van de standkleuren. Garagedeuren en dergelijke uitvoeren als houten opgeklapte deuren. Door in het metselwerkverband een korfboog of schuine strek op te nemen wordt het staldeurbeeld verder benaderd.

De verschillende gebouwen in het toekomstig gebied de Heihorsten zullen een eenheid moeten vormen waar het de beeldkwaliteit betreft. In een aantal sfeerbeelden zullen we proberen materiaalgebruik, eigentijdse vertaling, kleur en referenties vast te leggen. Blijft dat het experiment om af te wijken van het archetypische architectuurbeeld vanuit de functie gezien verder kan gaan in de utilitaire functies en zal bij de recreatiewoningen dichter bij het uitgangspunt gebleven moeten worden. Extra aandacht zal gevraagd worden aan de parkeeroplossingen in de groene omgeving. Steeds moet afgewogen worden of er genoeg verbinding is met de plek. Appelleert de gekozen architectuur aan de beeldvorming van de typische hoeve in het landschap. In deze zal de stedenbouwkundige opzet een belangrijk onderdeel vormen van de ervaring. De solitaire gebouwen zullen eenvoudiger een inpassing in het landschap krijgen als de recreatieve woningen.

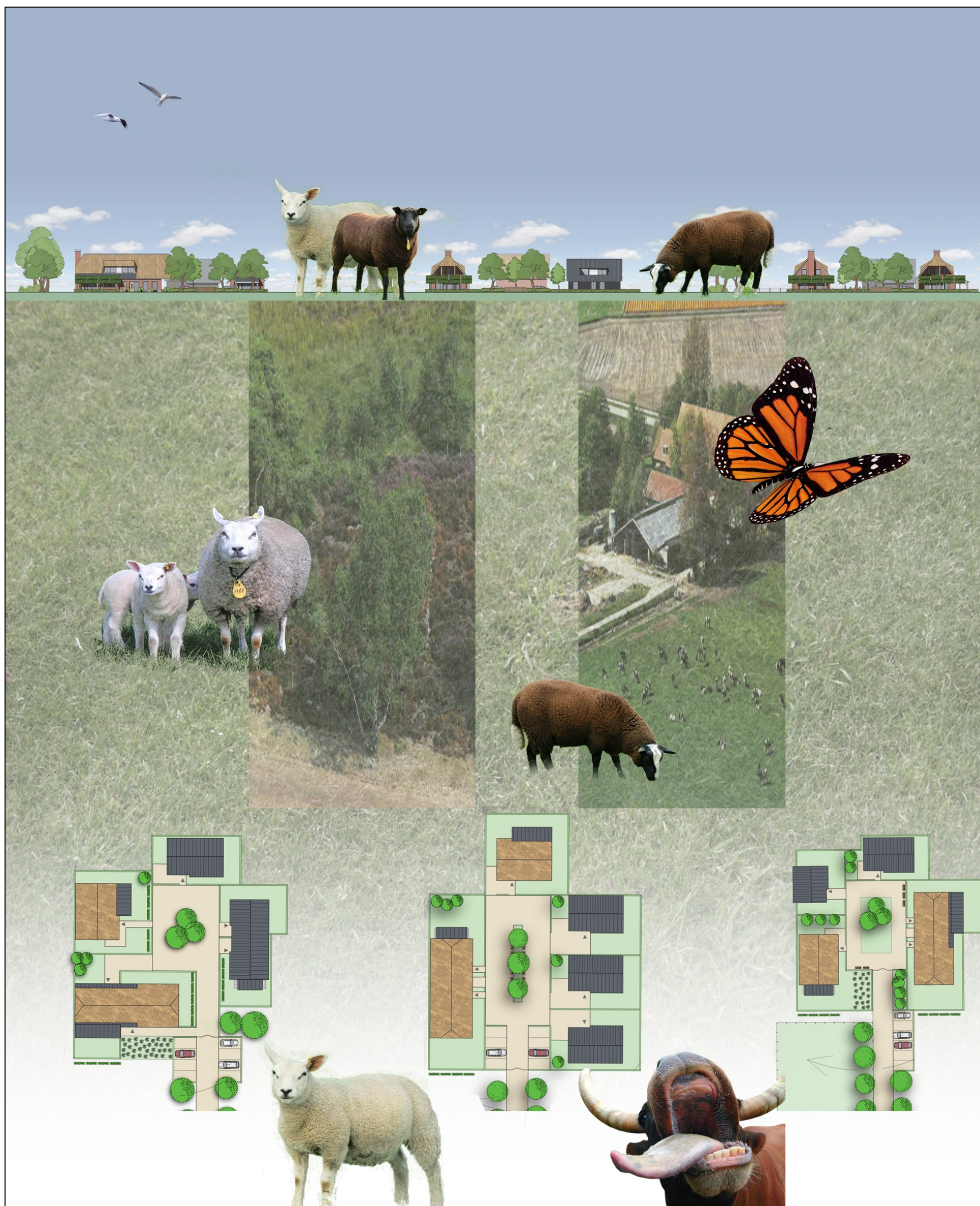
Ruimtelijk moet bij de recreatiewoningen gezocht worden naar het clusteren van de eenheden in domeintjes met een eigen adressering. Een aantal wooneenheden vormen samen een ensemble, dat wat vroeger de boeren hoeve met bijgebouwen was. Duidelijk gegroepeerd om een erf en omzoomd door hekwerken, stalgebouwtjes, hagen en bomenrijen. Tussen de domeinen bevindt voldoende ruimte en lucht om de zelfstandigheid te voelen. Ieder domein krijgt een eigen identiteit en adressering. In de groene aankleding wordt aansluiting gezocht bij de uitstraling van het Brabants cultuurlandschap. In de recreatieve zone zal dit zo ver gaan dat kleine weidegebieden worden gepland voor beperkte extensieve begrazing. Bij de meer utilitaire functie zoals de horeca en het educatiecentrum zal gezocht worden naar de grenzen van de eigentijdse vertaling zonder het regionalisme als uitgangspunt uit het oog te verliezen.

DE VERSCHILLENDE
GEBOUWEN IN HET
TOEKOMSTIG GEBIED
DE HEIHORSTEN
ZULLEN EEN
EENHEID MOETEN
VORMEN WAAR HET
DE BEELDKWALITEIT
BETREFT.

DOMEINEN EN LANDSCHAP

Rood in een ordening van domeinen geeft plaats voor groen. Erfranden vormen overgangen van cultuur naar natuur.

REFERENTIE BEELDEN

REFERENTIE BEELDEN

MODERNE VERTALING

ERFRANDEN

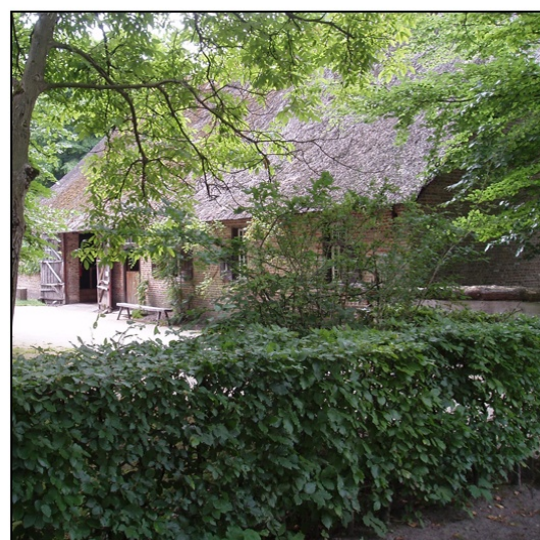
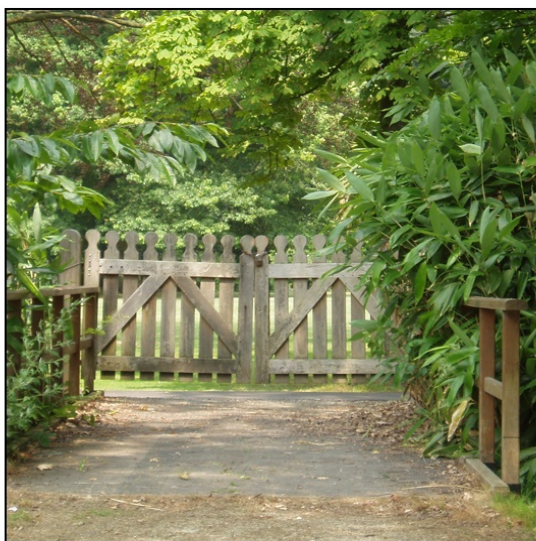
OVERGANGEN
VAN CULTUUR
NAAR NATUUR

Zeker bij de domeinen van de woningen moet veel aandacht uitgaan naar het cultuurgroen. Boerenerven hebben een typerende beplanting met een functioneel uitgangspunt. Walnotenbomen tegen vliegen, opbrengst van noten en hout! Erfbeplanting in de vorm van eiken en beukenbomen voor bouwhout, populieren voor stookhout en klompen. Fruitbomen en hagen als afscheiding, bescherming en als windbreker.

Ook hier is een streekeigen selectie te maken en vormen keuzes een sterk beeldbepalende rol.

ERFRANDEN

COLOFON

VAN DE VEN FRANKEN ONSTENK

ARCHITECTUURBUREAU

BEGIJNENHOF 4-6
5611 EL EINDHOVEN
TEL (040) 250 77 00
FAX (040) 250 77 99
INFO@VFO-ARCH.NL
WWW.VFO-ARCH.NL